

"Üksik süsi kustub ikka ära"

Sotsiaalne kapital isiku ja
ühiskonna perspektiivist

Triin Vihalemm
KÜSK kogemuspäev
15.11.2023
Viljandi

Jutupunktid

- ✓ Mida tähendab termin „sotsiaalne kapital“?
- ✓ Mis on sotsiaalse kapitali tunnused ja avaldumisvormid?
- ✓ Millised praktikad ja veendumused toetavad sotsiaalset kapitali ja vastupidi?
- ✓ Sotsiaalne kapital ja sotsiaalne sidusus/lõimumine
- ✓ Sotsiaalne kapital Eesti rahvarühmades
- ✓ Kas ja kuidas on sotsiaalse kapitali tekkimist võimalik soodustada?

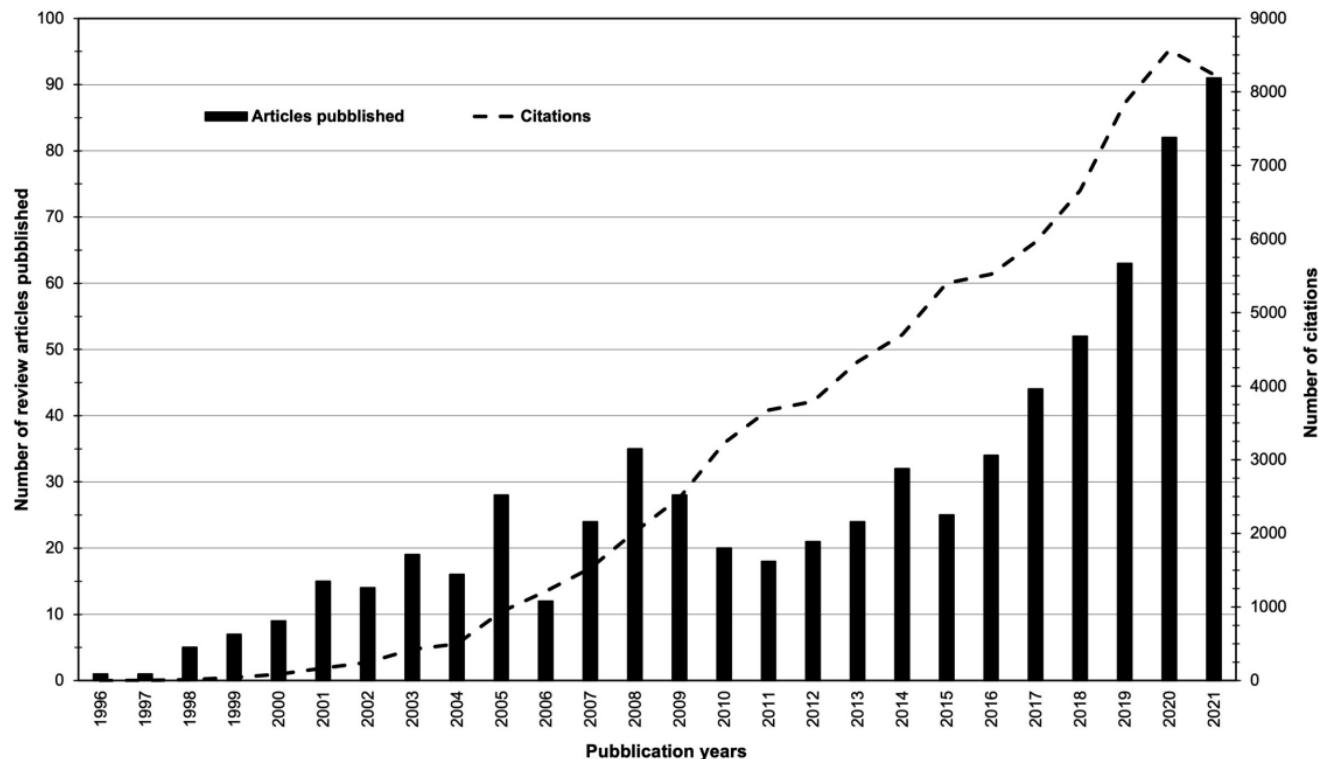
Sotsiaalne kapital

- ✓ Ei ole ühte kindlat definitsiooni
- ✓ Klassikalises sotsioloogias (Durkheim, Simmel, Marx ja Weber) sisuliselt olemas, aga sellisena nimetamata
- ✓ Üks autoreid, kes seda esimesena kontseptualiseeris, on Robert Putnam (1995), nimekaim sotsioloog, kes on seda mõistet kasutanud, on Pierre Bourdieu (1992)
- ✓ Üldiselt tähistab inimestevahelisi suhteid ühiskonnas, mis võimaldavad neid endil ja ühiskonnal tervikuna tulemuslikult toimida.
- ✓ Sotsiaalne olemisest – teiste inimeste suhete loomisest ja hoidmisest, koostööst - saadav kasu (raha, aeg...), selle mõistmine ning rakendamine

Sotsiaalne kapital on...

- ✓ ...Sotsiaalteadustes populaarne kontseptsioon, mida on kasutatud järjest rohkemates teadusartiklites

Allikas: Carradore, M. (2022). Academic research output on social capital.... Emerald Insight

Sotsiaalse kapitali tunnused/komponendid

Ühiskonna ja organisatsioonide tasandil

- ✓ Ühine tegutsemine (nt talgud, heategevus)
- ✓ Vabaühendused, seltsingud
- ✓ Vabatahtlik töö
- ✓ Prosotsiaalne käitumine (nt käitumisjuhiste järgimine kriisiolukorras)

Üksikisiku tasandil

- ✓ Sotsiaalsed võrgustikud, nende
  - ✓ Suurus
  - ✓ Mitmekesisus
- ✓ Sotsiaalsete suhete tugevus
- ✓ Vastastikune positiivne soorituskogemus

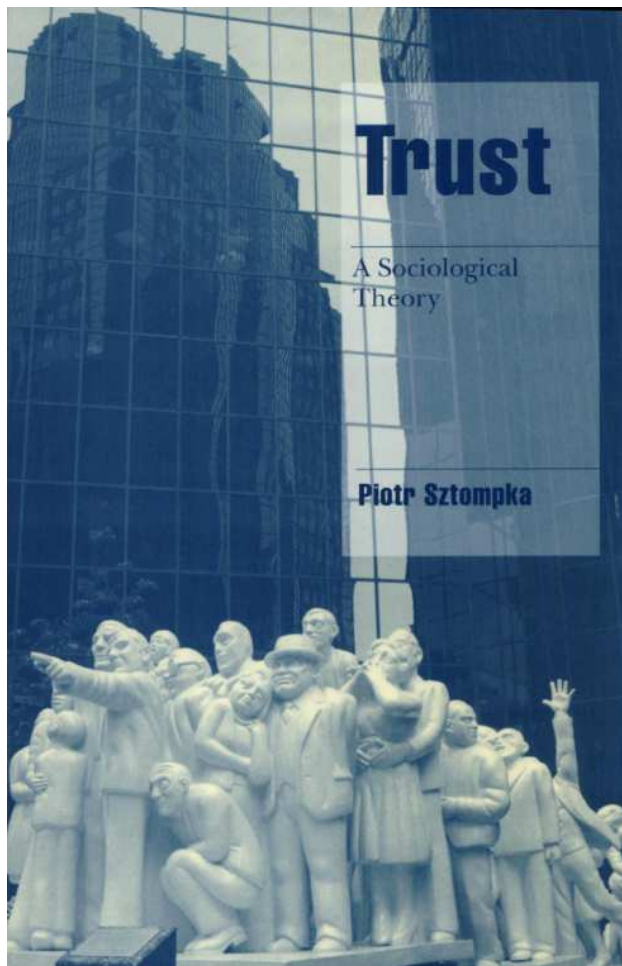
Sotsiaalsed kapitali toetavad praktikad ja veendumused

Ühiskonna ja organisatsioonide tasandil

- ✓ Usaldus ühiskondlike institutsioonide ja ametirolli täitjate suhtes
- ✓ Solidaarsus
- ✓ Koostoimimist soosivate normide omaksvõtt
- ✓ Kodanikuaktiivsus
- ✓ Osalus avalikus (info)ruumis: meedia, üritused jne

Üksikisiku tasandil

- ✓ Usaldus teiste inimeste suhtes
- ✓ Valmisolek küsida ja pakkuda vastastikust nõu ja abi, mis hoiab kokku raha, aega ja närve
- ✓ Identiteet, meie-tunne kaaskodanikega, kolleegidega jt mitte-lähiringi kuuluvate inimestega
- ✓ Valmisolek põgusateks sotsiaalseteks kontaktideks

Mida komplekssem ja määramatum on ühiskonna olukord, seda olulisemat rolli hakkab mängima usaldus kui määramatuse ületamise/lihtsustamise vahend (Luhmann 1979)

Usaldus on strateegia, mida kasutatakse ebamäärastes olukordades, kus ei saa kontrollida teiste toimijate (sh institutsioonide) tegevust (Sztompka 1999)

“a bet about future contingent actions of others” (Sztompka 1999:25)

positiivne oletus teiste võimaliku käitumise kohta tulevikus

Soorituspõhine ja väärtuspõhine usaldus

Soorituspõhine usaldus

Aluseks on isiku, rühma või institutsiooni varasem tegevus
Konkreetsed juhtumid, vahetu kogemus või domineeriv seletus

Väärtuspõhine usaldus

Aluseks on üldisemad uskumused ühiskonnas teatud sotsiaalse rolli suhtes

Sotsiaalne kapital ja ühiskonna sidusus/lõimumine

- Tugev seos ja suur ühisosa
- **Sotsiaalne kapital** hõlmab inimestevahelisi konkreetseid suhtevõrgustikke ja avaldub siis, kui inimesed vastastikku suhtlevad ja teineteist toetavad. Inimeste vahel on soorituspõhine usaldus.
- **Sotsiaalne sidusus** hõlmab ühiskonnas jagatud arusaamu, solidaarsust, ja väärtuspõhist usaldust mida toetavad koostööd ja prosotsiaalsed käitumist soosivad ühiskondlikud reeglid ja institutsioonid.

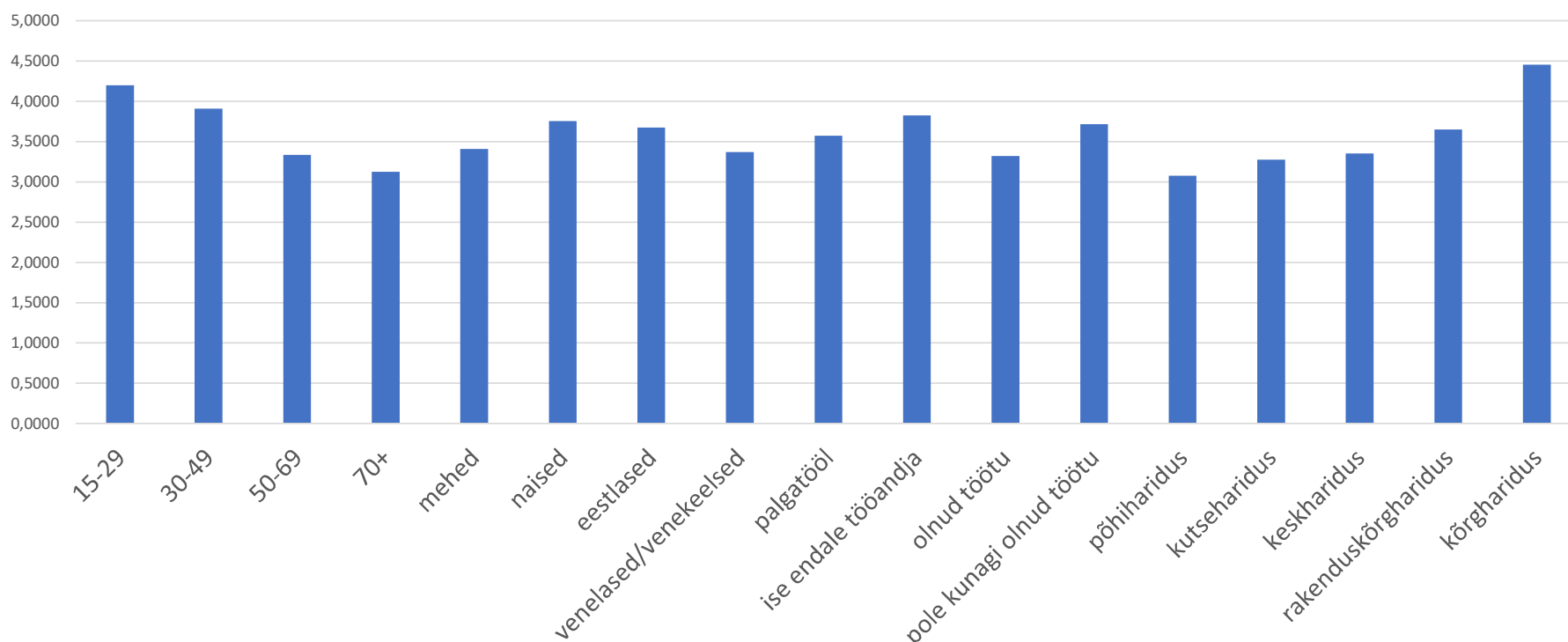
Sotsiaalse kapitali indeks

Euroopa Sotsiaaluuringu 2020/21 küsimuste põhjal

- ✓ Kas Teie arvates võib enamikku inimesi usaldada? (10sel skaalal väärtused 5 kuni 10)
- ✓ Tegutsenud vabatahtlikult mõne mittetulundus- või heategevusorganisatsiooni heaks
- ✓ Kui tihti kohtub/veedab vaba aega sõprade, sugulaste või töökaaslastega? (kord kuus kuni iga päev)
- ✓ Kui palju on inimesi, kui üldse on, kellega saab arutada oma isiklike ja intiimseid asju? (vähemalt 1 kuni 10 või rohkem)
- ✓ Võrreldes oma eakaaslastega, kui tihti Te võtate osa seltskondlikest kohtumistest või üritustest? (sama tihti või sagedamini kui enamik eakaaslast)

NB! See indeks on tugevasti suhtlemise keskne, vastastikuse abi aspekt ei tule esile

Sotsiaalne kapital Eesti rahvarühmades *(sotsiaalse kapitali indeksi keskmised skaalal 9-väga tugev kuni 0-puudub)*

Allikas: Euroopa Sotsiaaluuring 2020/2021, autori arvutused

Sotsiaalse kapitali indekstunnuse seosed muude tunnustega

Oodatult tugevad seosed

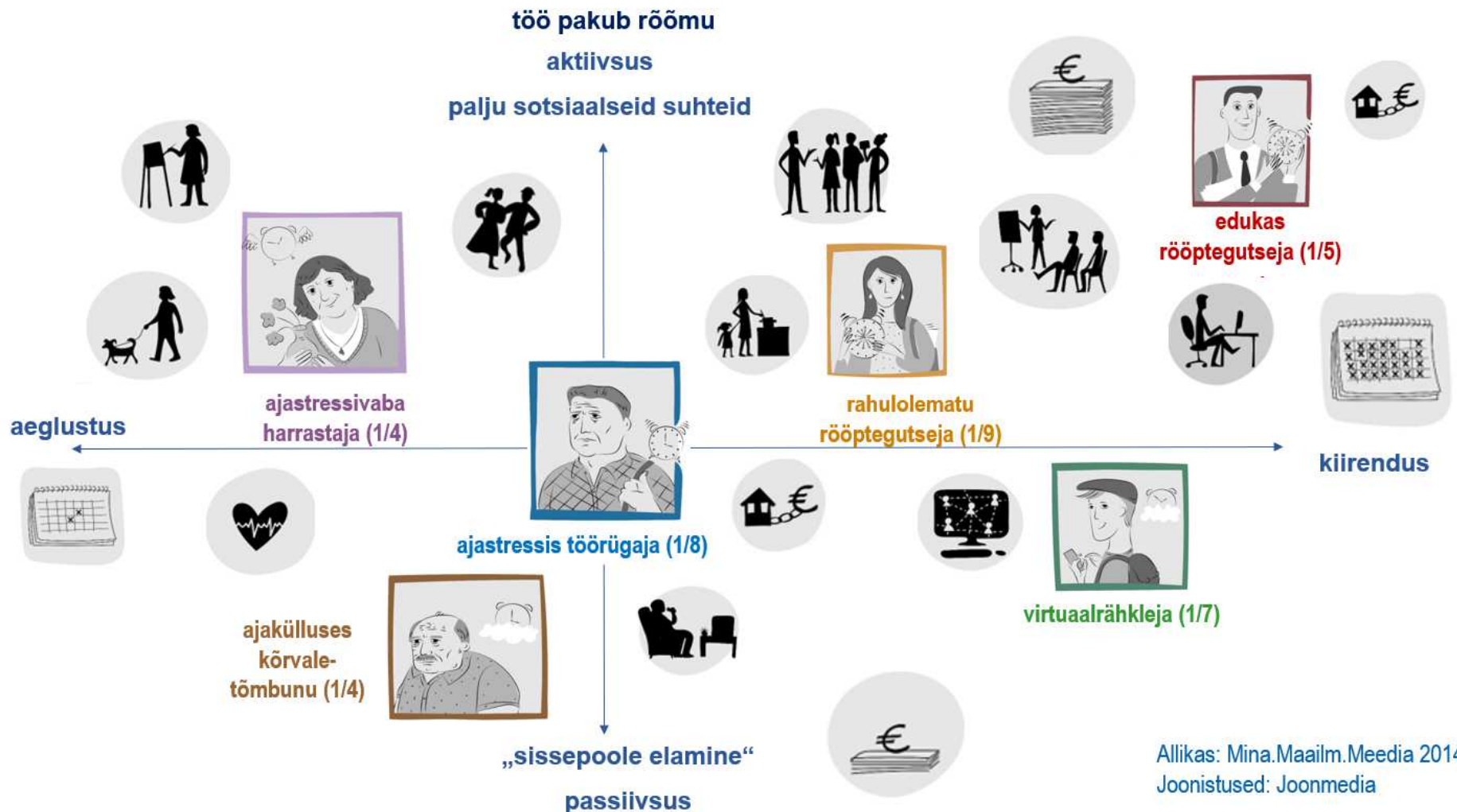
- ✓ Uskumus, et teised inimesed ei taha sind ära kasutada
- ✓ Veendumus, et inimesed on abivalmid
- ✓ Enesetõhusus: veendumus, et suudaks võtta juhtrolli grupis ühiste huvide kaitseks
- ✓ Usaldus ühiskondlike institutsioonide suhtes
- ✓ Rahulolu eluga, õnnelikkus
- ✓ Sallivus seksuaalvähemuste ja sisserändajate suhtes
- ✓ Pandeemia ajal valitsuse juhiste järgimine

Oodatust nõrgemad seosed

- ✓ Terviseprobleemid
- ✓ Religioossus
- ✓ Poliitika huvi
- ✓ Poliitilised vaated
- ✓ Emotsionaalne seotus Eestiga
- ✓ Keskkonna-alased hoiakud

Allikas: Euroopa Sotsiaaluuring 2020/2021, autori arvutused

Sotsiaalne kapital ja ajakapital on seotud

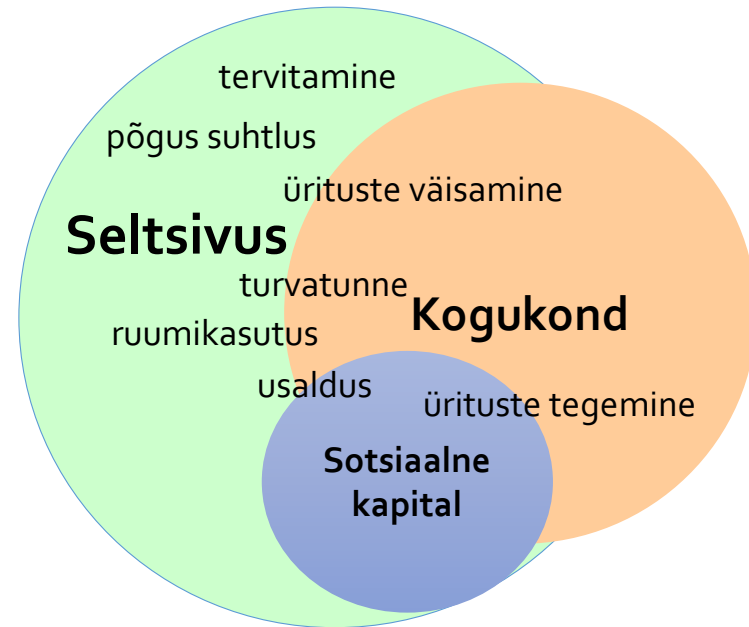

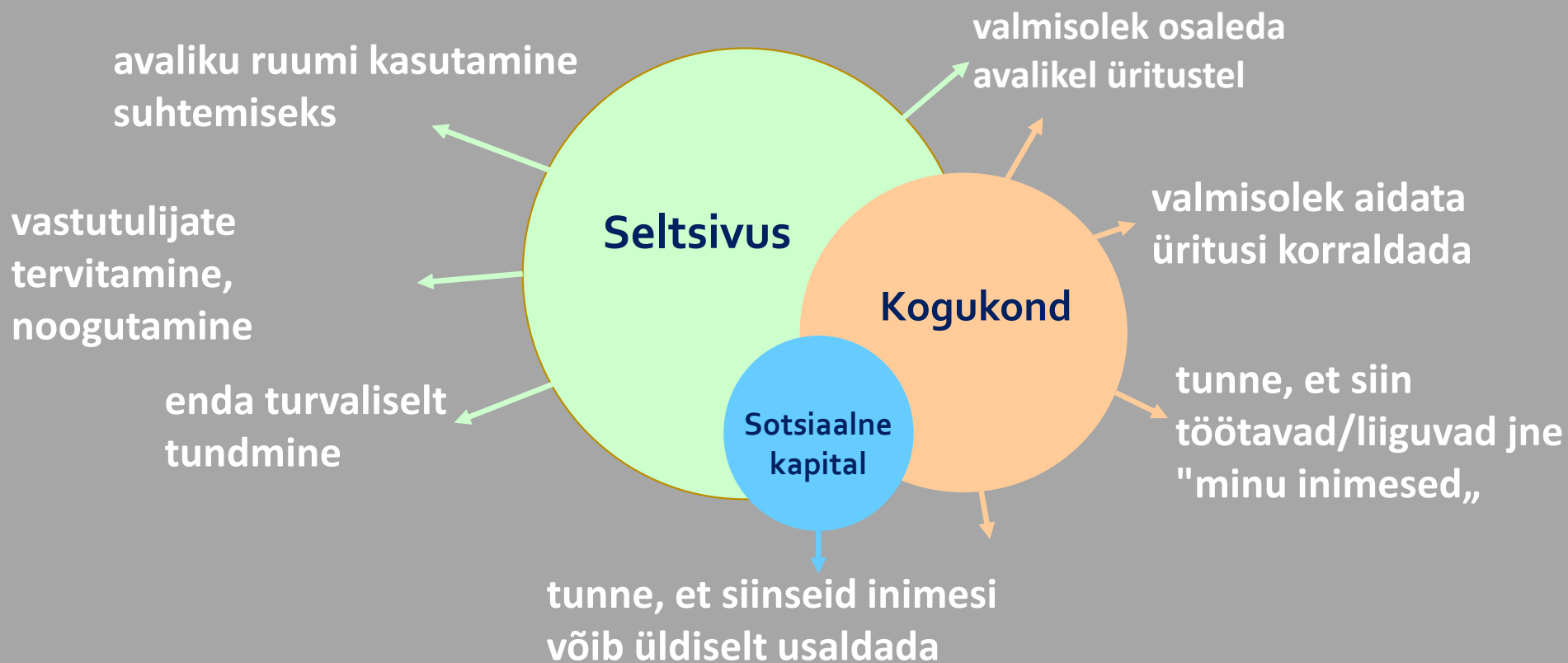
Valmisolek põgusateks sotsiaalseteks kontaktideks

Põgusatest suhetest sotsiaalse kapitalini

- **Seltsivus** kalduvus teiste inimestega põgusaltki suhelda ning suhestuda
- **Kogukonnatunne** ühtekuuluvus ja sarnasus, mis põhineb (1) kultuurilisel v professionaalsel identiteedil; (2) geograafilisel piirkonnal; (3) sotsiaalsetel kontaktidel
- **Sotsiaalne kapital** valmisolek panustada ressursse usaldades, et neid saadakse (kunagi) ka vastu

Kuidas ära tunda suuremas organisatsioonis või väiksemas kohas?

Seltsivuse toetamine

- ✓ Pausid põgusate vestlustega, pausimängudega
- ✓ Avaliku ruumi kujundamine seltsivaks: spontaanset suhtlust toetav mööblipaigutus (vestlusnurgad, suuremad (lõuna)lauad, jutukaardid)
- ✓ Lemmikloomad
- ✓ Kõnnikoosolekud, liikumis(pime)kohtingud jne
- ✓ Naeratuste ja noogutuste märkamine

Mis värvi on sinu hambahari?

Mis on kõige kummalisem toit, mida sa oled sünnud?

Kuidas sa oma parima sõbraga tuttavaks said?

Kui saaksid valida, mis värvi silmi sooviksid?

Milline minevikust pärit, aga tänapäeval unustatud asi
võiks tulla tagasi?

Kui saaksid valida: kas üks vaba päev nädalas rohkem või
4 tööpäeva võrra kõrgem kuupalk, siis kumma sa valiks?

Kui sa tead, et sa läbi ei kuku, siis mida sa kindlasti teeks?

Jutukaardi näide

Aitäh kuulamast!

triin.vihalemm@ut.ee

